

Utredning om samfunnsøkonomiske konsekvenser av turistskatt i Nord-Norge

En rapport til Nærings- og fiskeridepartementet

Mars 2023

Skrevet av kandidatnr: 04

Innholdsliste

1. Innledning

- 1.1 Hva er turistskatt?
- 1.2 Kort om bakgrunnen for turistskatt
- 1.3 Utfordringer knyttet til turistskatt
- 1.4 Kort om bakgrunnen for denne rapporten

2. Turistnæringen i Nord-Norge

- 2.1 Nord-Norge
- 2.2 Sesonger
- 2.3 Utviklingen i turistnæringen i Nord-Norge
- 2.4 Sysselsetting
- 2.5 Økonomisk vekst

3. Samfunnsøkonomiske effekter av turistskatt

- 3.1 Effekten av turistskatt
- 3.2 Hvem skal inndrive skatten
- 3.3 Markedsøkonomi
- 3.4 Markedet etter turistskatt

4. Konklusjon

- 4.1 Oppsummering
- 4.2 Tiltak

5. Referanser

1. Innledning

1.1 Hva er turistskatt?

Turistskatt er en avgift som skal bidra til å finansiere fellesgodene og vedlikeholde attraksjonene knyttet til turisme. Et fellesgode kan ikke gjøres eksklusivt for den som betaler for det. Eksempler på fellesgoder er offentlige toaletter, skiløyper og merkede stier. Turistskatt er et bestemt beløp eller en prosentandel som legges på som en ekstrakostnad på overnatting, eventuelt også

andre reiselivstjenester (NHO, I.D). Det vil si at hvis en turistskatt innføres kan det komme i form av at man betaler det samme som i dag for f.eks. et hotellrom pluss en ekstra kostnad som går til staten eller lokalsamfunnet slik at de bedre kan forvalte turistattraksjonene.

1.2 Kort om bakgrunnen for turistskatt

Mange steder i landet har turiststrømmene økt så mye at det er blitt utfordrende for lokalsamfunn og attraksjoner. Infrastruktur og hygieniske forhold utfordres kraftig i høysesong. Natur ødelegges av store påkjenninger og manglende tilpasning. De minste kommunene er ikke i økonomisk stand til å møte den økte turismen (Nettavisen, 2017). En turistskatt kan være med å hjelpe disse kommunene i å forvalte og drive bærekraftig turisme. Andre land har innført forskjellige lokale varianter av turistskatt for å møte disse utfordringene. Blant disse er Nederland, Spania, Italia, Frankrike, Tyskland, Østerrike, Belgia, Hellas, Ungarn, Portugal, Romania, Slovenia, Bulgaria, Kroatia og Sveits (Fylkesnes, 2019). Vi skal se nærmere på hvor mye turismen i Nord-Norge har økt de siste årene i kap. 2 og samfunnsøkonomiske konsekvenser av en turistskatt i kap. 3.

1.3 Utfordringer knyttet til turistskatt

Mange av utfordringene knyttet til turistskatt handler om at det gir en konkurranse ulempe enten internasjonalt, nasjonalt eller lokalt. Reiselivsnæringen i Nord-Norge konkurrerer i både et internasjonalt og nasjonalt marked og flere avgifter kan gi en konkurranseulempe. Visst turistskatten blir innført uten en tydelig plan og uten å sikre at turistene ser synlige fordeler av skatten risikerer man flere negative enn positive virkninger. I kap. 4 skal vi se nærmere på potensielle tiltak for rett implementering av turistskatt.

1.4 Kort om bakgrunnen for denne rapporten

I januar 2023 kunngjorde Nærings- og fiskeridepartementet at regjeringen vil gi kommuner mulighet til å innføre besøksbidrag. En mulig utforming av et besøksbidrag er i form av en turistskatt som overnattingssteder må kreve inn av besøkende per overnatting. I denne rapporten skal vi se på de samfunnsøkonomiske konsekvensene av å innføre en slik turistskatt.

2. Turistnæringen i Nord-Norge

2.1 Nord-Norge

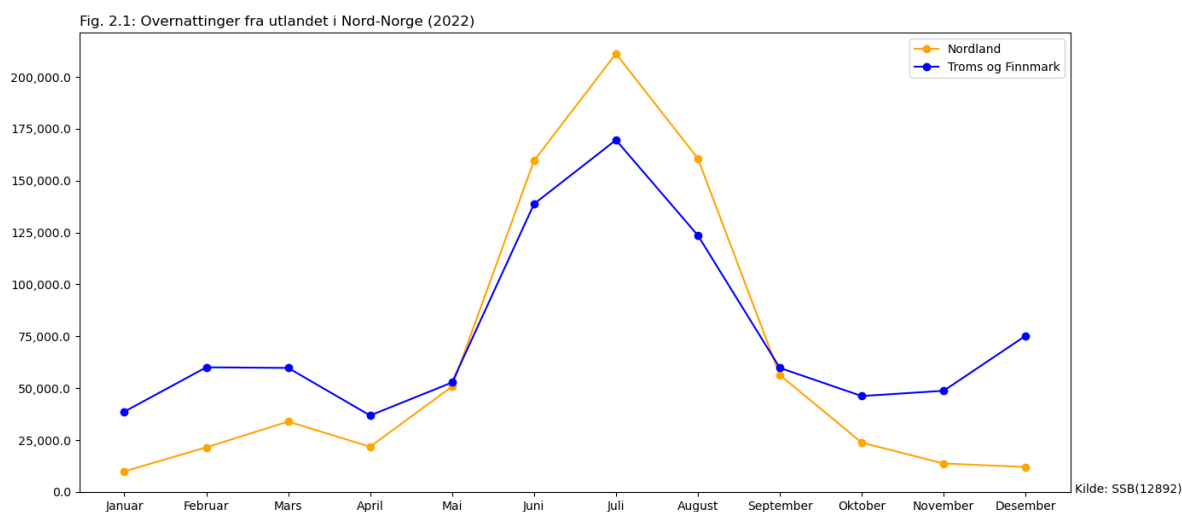
I denne rapporten skal vi primært se på Nord-Norge. Nord-Norge er en betegnelse på de to nordligste fylkene i Norge, Nordland og Troms og Finnmark..

Regionen har mange attraksjoner som tiltrekker seg turister både på sommer- og vinterhalvåret, blant disse er nordlyset, midnattssola, Lofoten, Tromsø, Nordkapp, Senja, Hurtigruten og Vesterålen. De største turistattraksjonene i Nord-Norge er naturen og fjellene. Uten en bærekraftig plan og med økt trafikk fra turister vil disse naturressursene ha økt slitasje, forslumping og på sikt ikke lengre tiltrekke seg turister. Det vil derfor være samfunnsmessig hensiktsmessig at man balansere økonomisk vekst med å ivareta natur og kultur. 19.januar.2023 ble det klart at regjeringen vil innføre besøksbidrag (turistskatt) i Lofoten i løpet av året. Noen av grunnene til at Lofoten er valgt ut til dette pilotprosjektet er at det er en liten kommune

som ikke har økonomisk kapasitet til å håndtere utfordringene knyttet til turister, som f.eks. søppel, avføring, villcamping, turstier og fjell som trækkes ned (Lysvold m.fl., 2023).

2.2 Sesonger

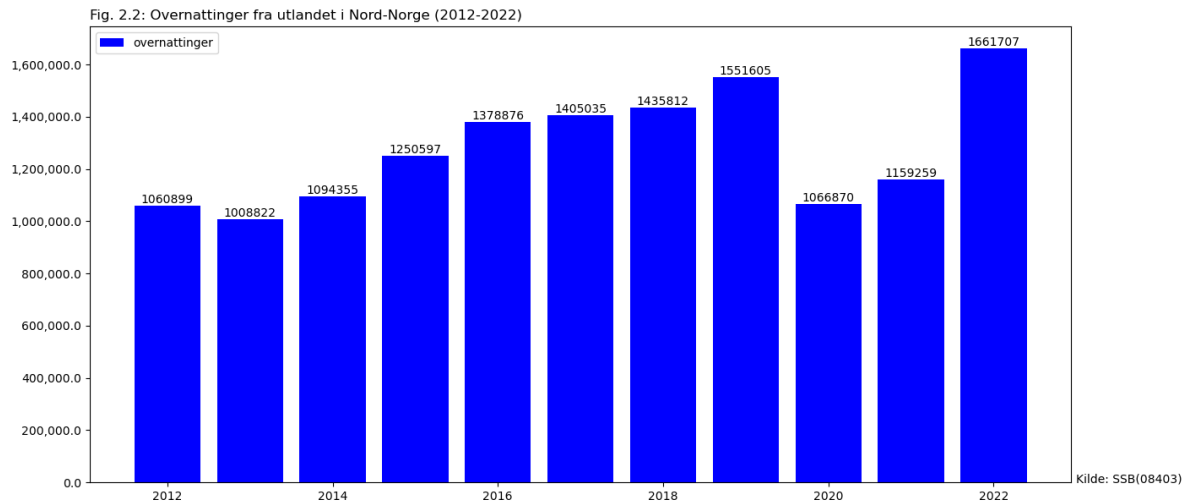
Som nevnt tidligere byr Nord-Norge på turistopplevelser både på sommer- og vinterhalvåret. Men vi ser likevel at høysesongen for turisme er i sommermånedene juni - august (se fig.2.1). Dette kan skyldes at været er mildere og dagene lengere som følge av midnattssolen. Noe vi også legger merke til er at Troms og Finnmark har flest turister resten av året, altså høst, vinter og vår. Dette kan tyde på at Nordland har en mer sesongavhengig turistnæring enn Troms og Finnmark. At turistnæringen er såpass sesongavhengig kan skape utfordringer for sysselsettingen og driften av turistnæringer som f.eks. servering, hotell og hurtigruten.

Figur 2.1 viser antall overnattinger (hotell, camping, hytter) fra utenlandske statsborgere i Nord-Norge i 2022.

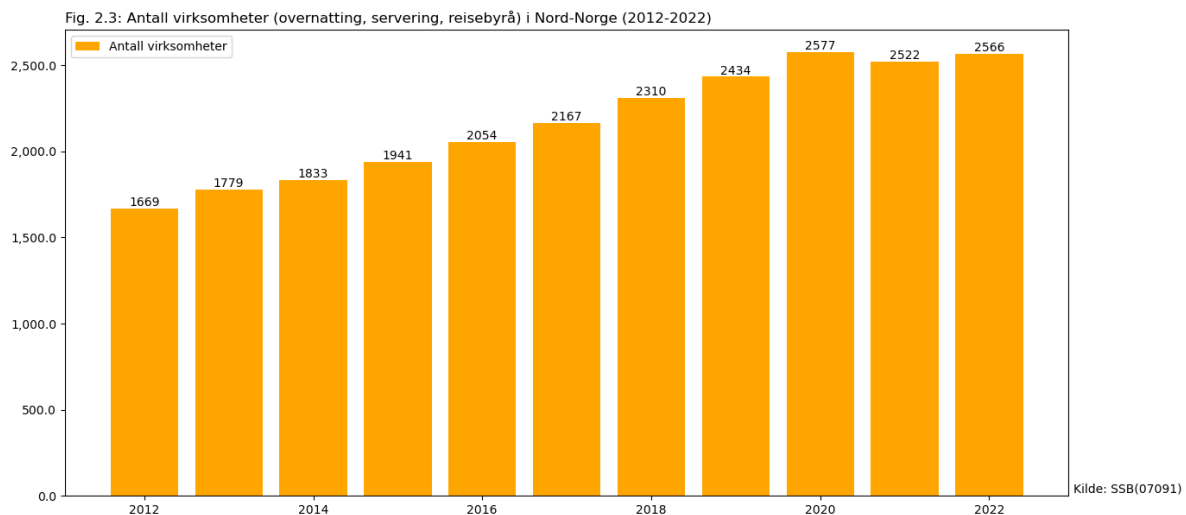
2.3 Utviklingen i turistnæringen i Nord-Norge

Turistnæringen i Nord-Norge har de siste årene gjennomgått en betydelig positiv utvikling og har blitt stadig viktigere for økonomien i regionen. Antall utenlandske gjester som overnattet i Nord-Norge har økt hvert år mellom årene 2013-2019. Bare fra 2018 til 2019 økte antall overnattinger med 8% (se figur 2.2).

Figur 2.2 viser utviklingen i fritids overnattinger fra utlandet (turister) i Norge-Norge mellom 2012-2022

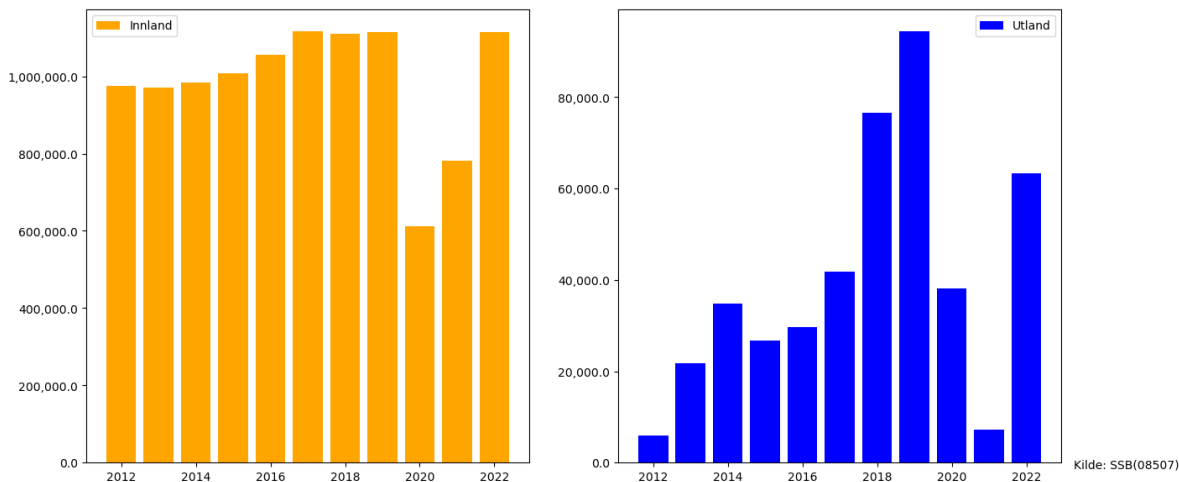
Noe av grunnen for denne utviklingen er økt tilgjengelighet og en økende interesse for nordlige destinasjoner. Turister som kommer til Nord-Norge, søker i stor grad opplevelsesbasert turisme og autentiske opplevelser. Som vi kan se fra figur 2.3 har antall virksomheter økt hvert år fra 2012-2020. Samarbeidet mellom de etablerte og nye virksomhetene har vært en viktig faktor for utviklingen i turistnæringen. Dette samarbeidet har ført til bedre markedsføring og tilrettelegging for turister, samt økt fokus på bærekraftig turisme.

Figur 2.3 viser utviklingen i antall virksomheter (overnatting, servering og reisebyrå) knyttet til turistnæringen i Nord-Norge mellom 2012-2022

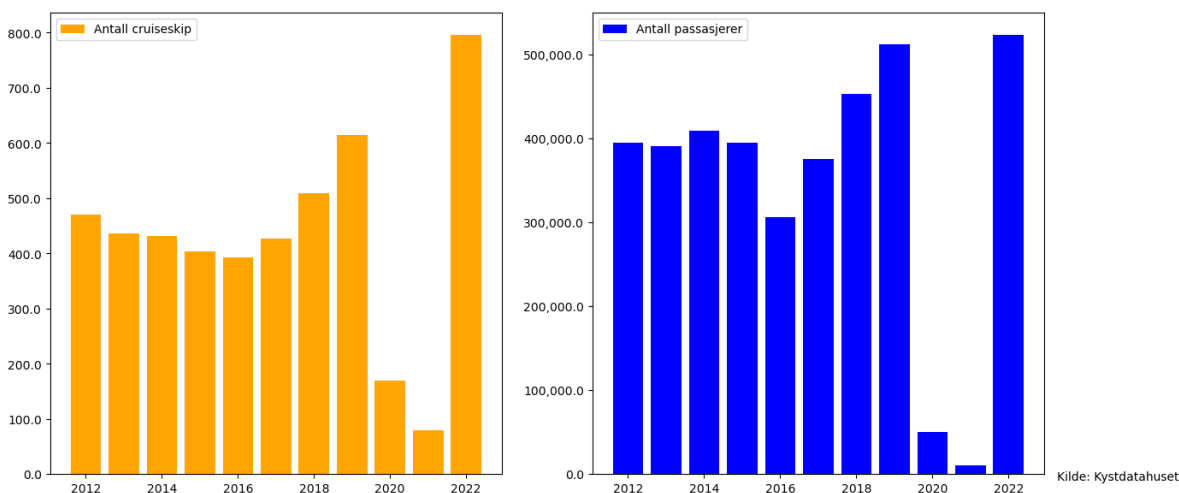
Som følge av denne økte interessen og turismen har fly- og cruisetrafikken økt i regionen (se fig.2.4 og fig. 2.5). Cruisetrafikken er viktig for turistnæringen i hele Nord-Norge. Turistene som ankommer med cruise oppholder seg gjerne ikke i regionen i mere enn ett døgn og dermed ikke utfordrere kapasiteten til regionen på samme måte som overnattings turister, men gir en økonomisk gevinst i form av varehandel og bruk av turistattraksjoner. Turister som ankommer med fly kan vi anta har flere overnattingsdøgn og utfordrere kapasiteten til regionen i større grad, men legger også igjen større økonomisk gevinster for regionen. Vi kommer tilbake til dette i kap. 3 når vi skal se på hvem som bør inndrive en potensiell turistskatt.

Fig 2.4: Flytrafikk: Passasjerer ombord ved ankomst Tromsø Langnes (2012-2022)

Figur 2.4 viser antall passasjerer ombord flyet (rutefly) ved ankomst Tromsø Langnes mellom 2012 - 2022.

Fig 2.5: Cruisetrafikk ved ankomst havner i Nord-Norge (2012-2022)

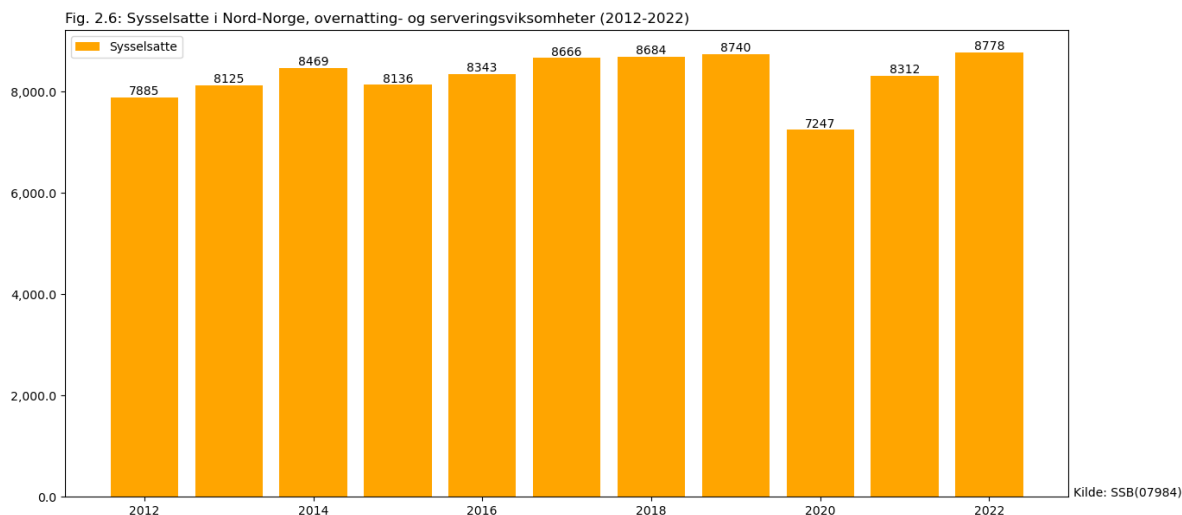

Figur 2.5 viser antall cruiseskip og antall passasjerer som var ombord ved ankomst på alle havner i Nord-Norge mellom 2012-2022.

Som vi kan se fra figurene over opplevde samtlige grafer en nedgang i 2020 og 2021 med unntak av figur 2.3. Dette skyldes pandemien. Men når vi ser på antall virksomheter (fig. 2.3) kan vi se at det ikke var store endringer i perioden pandemien inntraff. Dette kan tyde på at turistnæringen i Nord-Norge er såpass robust at den tåler variasjon i etterspørsel på kort sikt. Fra mine funn og henvist litteratur kan vi ikke se noen tegn til at turistnæringen blir å avta, men at den sannsynligvis blir å fortsette å vokse.

2.4 Sysselsetting

Sysselsettingen knyttet til overnatting- og serveringsvirksomhet i Nord-Norge var ifølge SSB på 8.778 personer i 2022 (se figur 2.6). Fra 2012 til 2019 har antall sysselsatte innenfor denne sektoren økt med 10,8 %. En av utfordringene med arbeidsplasser knyttet til turistnæringen er at mange av de er sesongbaserte. I sommermånedene, når turiststrømmen er størst (fig. 2.1), øker behovet for arbeidskraft. Som vi kan se fra figur 2.6 er turistnæringen noe sårbar med tanke på pandemien. Fra 2019 til 2020 sank antall sysselsatte med 17,1 %. Turistskatt skal primært brukes til å drive bærekraftig turisme og forbedre turisttilbudet, men kan også brukes til å gi en buffer til utsatte sektorer som er avhengig av turister for å overleve, i tilfelle pandemi eller andre årsaker til at etterspørselen avtar.

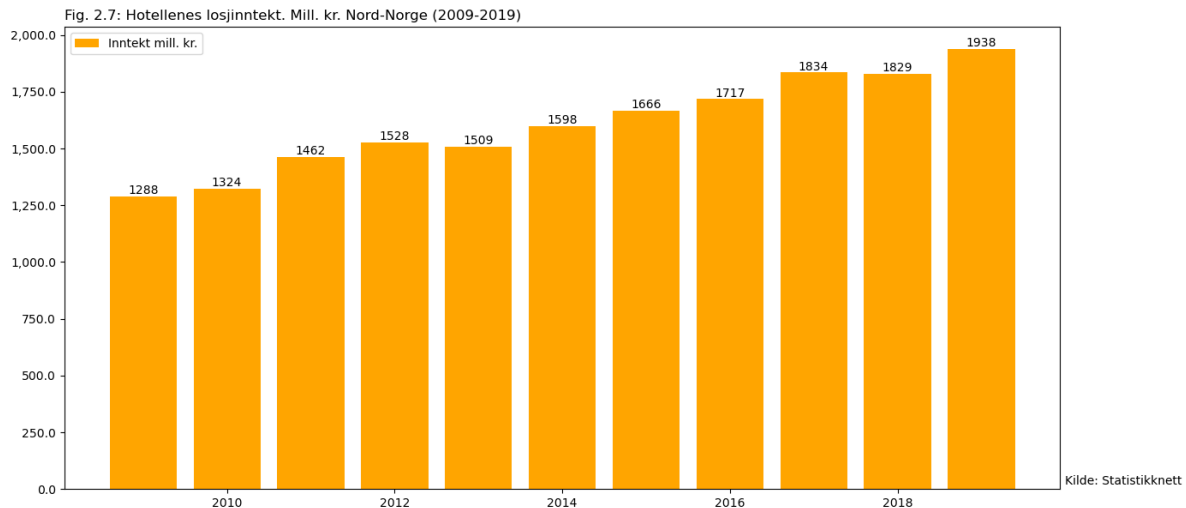

Figur 2.6 viser antall sysselsatte i Nord-Norge innenfor overnatting- og serveringsvirksomhet mellom 2012 til 2022.

2.5 Økonomisk vekst

Turistnæringen har de siste årene vært viktig for økonomisk vekst i Nord-Norge. Ifølge tall fra reiselivsundersøkelsen til Visit Norway (Visit Norway, s.7. 2019) la de feriereisende igjen 3 milliarder kroner, noe som tilsvarer 1.160 kroner per døgn, per reisende. Fra samme undersøkelse kan vi også se at 83% av utenlandske feriereisende i Nord-Norge besøkte minst en annen region

i Norge. Vi kan dermed anta at den økte turismen ikke bare er bra for Nord-Norge, men også tiltrekker turister til andre regioner, som gir økonomisk gevinst for hele landet. Fra figur 2.7 kan vi se at hotellenes losjinntekt (kun omsetning på overnatting) har steget hvert år siden 2013 - 2019.

Figur 2.7 viser losjinntektene (omsetning for overnatting) i mill. kr. til hotellene i Nord-Norge fra 2009 - 2019.

3. Samfunnsøkonomiske effekter av turistskatt

3.1 Effekten av turistskatt i andre land

I mange land er turistskatt et vanlig verktøy for å øke inntektene og finansierer turisttilbudet. For eksempel Roma, Barcelona og Amsterdam har hatt turistskatt i mange år. Effekten av turistskatt varierer imidlertid fra sted til sted, og det er viktig å evaluere og tilpasse turistskatten i tråd med lokale behov og forhold (UNWTO, 2020). I Amsterdam startet de med turistskatt allerede i 1973, uten at det har avskrekket turister fra å reise dit. Snarere tvert imot, turismen øker hvert år (Lysvold, 2023. Worlddata, 2023). I 2020 økte Amsterdam sin turistskatt med tre euro per overnatting, i tillegg til den daværende avgiften på sju prosent av kostnaden på rommet. Dette tyder på at turismen i Amsterdam har fortsatt å øke til et slikt nivå at det krever større økonomis inntekt for å kunne forvalte byen på en bærekraftig måte (Pedersen, 2019).

3.2 Hvem skal inndrive skatten

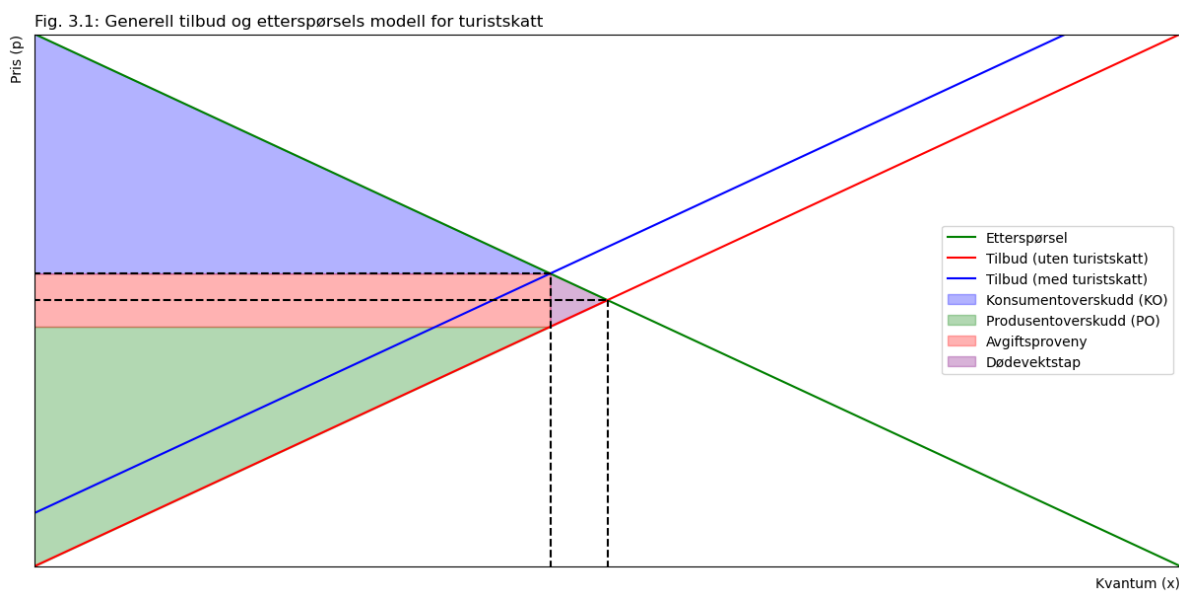
Reiselivsnæringen består av flere sektorer og turistskatten kan derfor hentes inn i forskjellige sektorer på forskjellige måter. Noen av disse er transport, overnatting, opplevelser, servering, varehandel og reisebyrå. Utfordringen med hvilken sektor som skal inndrive turistskatten er at det kan gi en konkurranse ulempe både nasjonalt og globalt. Dette er også en avgift som

primært skal betales av turister og ikke lokal befolkningen. Dette gjør det utfordrende ettersom at befolkningen også benytter seg av tjenestene. Hvem som skal inndrive turistskatt er avhengig av flere faktorer som lokasjon, formål og størrelse på skatten.

Nord-Norge er en lang region med store avstander mellom populære turistmål. Dette gjør det utfordrende å innføre turistskatt på f.eks. flyreise siden det kan være nødvendig å lande en plass, for så å kjøre til sin endelige destinasjon. Da går altså inntektene fra skatten til feil region. Innføring av turistskatt på serveringsvirksomhet og varehandel er vanskelig å regulere ettersom at både lokale og turister benytter seg av dette tilbudet. Overnattingsvirksomhet er sannsynligvis den enkleste måte å inndrive turistskatt og har som nevnt tidligere fungert i Amsterdam. På denne måte vet man at turister oppholder og bruker regionen overnattingsvirksomheten holder til. Dette sikrer at inntektene fra skatten blir forvaltet av regionen turistene har benyttet.

3.3 Markedsøkonomi

For at det skal være gunstig å innføre en turistskatt må det samfunnsmessige overskuddet blir høyere etter en eventuell innførelse, siden dette danner en høyere velferd. Vi skal nå se på en generell modell (fig. 3.1) som viser markedslikevekten før og etter turistskatt. I denne modellen vil vi ta utgangspunkt i at konkurransen er fullkommen. Det vil si at aktørene i markedet ikke har markedsrett (prisen og omsatt mengde blir dannet gjennom et samspill mellom tilbydere og etterspørere). Ingen markeder har fullstendig fullkommen konkurranse, men de fleste markeder vil reagere likt som ved fullkommen konkurranse. I modellen vil vi anta at etterspørselen vil være avtagende etter en innføring av turistskatt, ettersom at det blir dyrere å være turist i Norge.

Figur 3.1 viser en generell modell for tilbud og etterspørsel før og etter turistskatt.

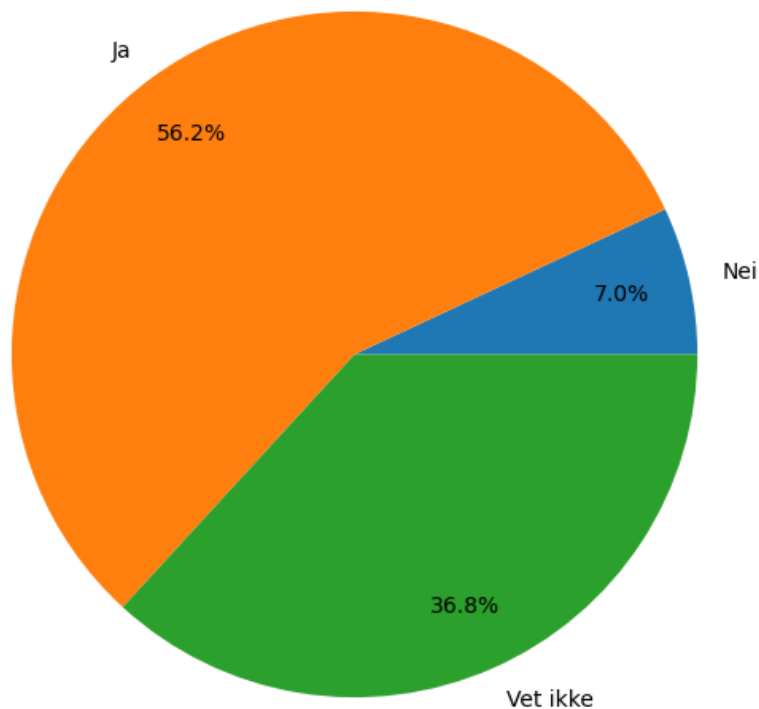
Som vi kan se fra modellen (fig. 3.1) vil en innføring av turistskatt gi et venstreskift i tilbudet.

Det vil si at tilbyderne (hotell) er nødt til å ta en høyere pris for samme produkt og at etterspørerne (turistene) er nødt til å betale en høyere pris. Fra modellen kan vi se at ikke alle etterspørerne som var villig til å betale den gamle prisen er villig til å betale den nye prisen med turistskatt, vi kan derfor anta at etterspørselen vil avta. Avgifts proveny forteller oss om inntekten myndighetene får som følge av turistskatten, vi kan se at i denne modellen vil en innføring av turistskatt føre til at både konsument og produsent vil være nødt til å betale deler av skatten. Dette medfører at det samfunnsøkonomiske overskuddet vil reduseres, men det er ikke nødvendigvis slik at den samfunnsmessige velferden blir redusert, siden skatten skal brukes til å forvalte lokalsamfunnet og kan derfor gi positiv nytte i en annen modell.

3.4 Markedet etter turistskatt

En undersøkelse gjennomført av transportøkonomisk institutt (TOI, 2020) visste at 56.2% av turister var positive til å betale en ekstra avgift for å bevare og tilrettelegge den norske naturen (fig. 3.2). Kun 7% svarte nei og 36.8 % svarte vet ikke. Dette kan tyde på at turister som kommer til Nord-Norge har høy betalingsvillighet.

Fig. 3.2: Spørreundersøkelse blandt turister

Kilde: TOI(2020)

Figur 3.1 viser svar på spørreundersøkelse om villighet til å betale en avgift for bevaring/skjøtsel

og tilrettelegging for bruk av naturen, når man besøker og bruker et naturområde blandt turister (TOI, 2020)

Vi skal nå se på ett potensielt scenario ved innføring av turistskatt på hoteller i Nord-Norge. I følge tall fra Visit Norway fra kap. 2.5 la en gjennomsnittlig turist igjen 1.160 kr per døgn (Visit Norway, 2019). Fra samme rapport kan vi også se at en gjennomsnittlig turist tilbragte 7,5 døgn i Nord-Norge av totalt 14 overnattinger i Norge. Den gjennomsnittlige prisen for de 10 største hotellene i Nord-Norge den 22.03.2023 var på 1791,80 kr. Rapporten til Menon (Iversen, m.fl., 2017) om flyreiser tilsier at en gjennomsnittlig turist med reisetid på 10 timer bruker 6 667 kr på flyreisen til Nord-Norge, dette gir oss følgende tabell før turistskatt.

Variabel	Målt i NOK
Total varehandel	8 700 NOK
Total hotellovernattinger	13 438.5 NOK
Fly	6 667 NOK
Total reisekostnad	28 805 NOK

Som vi kan se fra tabellen utgjør hotellovernattinger 46,6 % av den totale reisekostnaden før turistskatt. Vi antar dermed at utenlandske turister bruker ca. 1/2 av prisen på reisen på hotell overnatting. Prisendringer på hele reiseopplevelsen vil påvirke etterspørselen tilsvarende valuta. Siden hotellovernatting utgjør ca. 1/2 av prisen på reisen, vil 1 prosent økning i pris på hoteller tilsvare en nedgang i etterspørsel på 0,5 prosent. Vi skal nå se på en tilsvarende tabell, men med turistskatt. Vi tar utgangspunkt i at en økning i pris på hotellovernatting vil øke den totale prisen på feriereisen til Nord-Norge. I dette scenarioet vil turistskatten være lik den gamle i Amsterdam, altså 7% av kostnaden på rommet.

Variabel	Målt i NOK
Total varehandel	8 700 NOK
Total hotellovernattinger	14 379.1 NOK
Fly	6 667 NOK
Total reisekostnad	29 746.1 NOK

Vi kan se fra tabellene at den totale reisekostnaden økte med 941.1 NOK sammenlignet med før turistskatt. Ifølge dette scenarioet vil dette tilsvare at etterspørselen på en reise til Nord-Norge sank med 3.5 prosent etter innføring av turistskatt.

4. Konklusjon

4.1 Oppsummering

Gjennom mine funn og henvist litteratur kan vi se at turistnæringen i Nord-Norge har stor

betydning for den økonomiske veksten i regionen og vokser for hvert år og viser ingen tegn til å avta. Hvis den lokale naturen og infrastrukturen skal holde følge med det økende volumet av turister i regionen må det innføres noen tiltak. Enten må turiststrømmen ned eller så må lokale myndigheter inn med større ressurser for å ivareta og forvalte bærekraftig turisme. Som vi har sett i rapporten vil turistskatt sannsynligvis være med på å både svekke turiststrømmen, i form av lavere etterspørsel, som konsekvens av høyere prisen, og gi lokale myndigheter nødvendige økonomiske ressurser for å forvalte regionen. Vi ser også at turistene som kommer til Nord-Norge har høy betalingsvillighet for natur og opplevelser. Dette gjør at en økning i totale reisekostnader sannsynligvis ikke påvirker etterspørselen i stor grad. I f.eks. Amsterdam har de lenge hatt en turistskatt som har fungert til sitt formål, i 2020 la de enda en kostnad på hotellovernattinger, noe som tyder på at turiststrømmen lokalt har nådd et slikt nivå at de trenger større ressurser for å drive bærekraftig turisme. En innføring av turistskatt i Nord-Norge vil sannsynligvis gi ett lavere samfunnsøkonomisk overskudd i markedet, men med riktig forvaltning av disse nye ressursene vil det sannsynligvis gi en større samfunnsmessig nytte.

4.2 Tiltak

Gjennom arbeidet i denne rapporten ser jeg det som lite sannsynlig at turistnæringen i Nord-Norge blir å stagnere som følge av en innføring av turistskatt. Dette forutsetter at den ikke blir innført likt i hele regionen, men kan justeres ut ifra lokale behov. Det er da også svært viktig at inntektene fra skatten brukes til å legge til rette og drive bærekraftig turisme, samt blir brukt på en slik måte at turister ser effekten av den. Det anses også som svært viktig at man prøver forskjellige tilnærminger og ikke innfører den i hele regionen samtidig. På denne måten kan lokale myndigheter se til tidligere innføringer av turistskatt og se va som fungerte. Pilotprosjektet i Lofoten er ett godt eksempel på dette. Rapporten konkludere også med at hotellovernattinger sannsynligvis er den beste næringen å innbringe turistskatt. Dette kommer sannsynligvis til å gi en konkurranseulempe både nasjonalt og internasjonalt. Men som nevnt i rapporten har utenlandske turister i Nord-Norge høy betalingsvillighet og vil sannsynligvis være villig til å betale mer for den unike naturen og opplevelsene regionen tilbyr. Gjennom modellen (fig.3.1) ser man en mulighet for svekket samfunnsøkonomisk overskudd i markedet. Dette understreker igjen viktigheten av at inntektene fra skatten går tilbake til turistnæringen slik at den samfunnsmessige nytten øker. Avslutningsvis er det verdt å merke seg at vi ikke kan si noe om hvordan markedet vil bli påvirket av en ekstra avgift før det prøves ut. Denne rapporten konkludere med at en innføring av turistskatt vil øke den samfunnsmessige nytten og at det i verste fall vil stagnere reiselivsnæringen på kort sikt, men på lang sikt vil den hjelpe og gjøre turistnæringen til en mer attraktiv sektor.

5. Referanser

- Bruusgaard. J. (25.11-2022). *JSON-stat til pandas dataframe - med funksjon*. Github. https://github.com/janbrus/ssb-api-python-examples/blob/master/jsonstatToPandas_funksjon.ipyn
- Fylkesnes, Fagerås, Øvstegård, Nævra, Haltebrekken. (03.12.2019). *Representantforslag*

- om utredning og innføring av turistskatt. Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Representantforslag/2019-2020/dok8-201920-020s/?all=true>
- Iversen.E.K., Løge. T., Helseth.A. (2017). *Rapport: Reiseliv i nord*. Menon. <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2017-51-Reiseliv-i-Nord-Norge.pdf>
 - Kystdatahuset. (I.D.)(Hentet 14.03.2023). *Havneinformasjon: Cruiseankomster, Nordland og Troms og Finnmark*. <https://kystdatahuset.no/tallogstatistikk/cruise/dashboard>
 - Lysvold. S.S., Johansen.J.I., Korsvoll. A.S. (21.01.2023) *Spanske Iker positiv til turistskatt: Allerede dyrt, så noen euro ekstra har lite å si*. NRK. https://www.nrk.no/nordland/turistskatt-i-lofoten_-_turistene-er-positive-1.16264156
 - Nettavisen. (26.07.2017). *Turismagneter sliter med avføring og forsøpling - nå krever politikerne turistskatt*. <https://www.nettavisen.no/politikk/turismagneter-sliter-med-avforing-og-forsopling-na-krever-politikere-turistskatt/s/12-95-3423359157>
 - NHO Reiseliv. (I.D.). *Turistskatt*. <https://www.nhoreiseliv.no/vi-mener/barekraftig-reiseliv/turistskatt/>
 - NHO. (2019). *Reiselivets verdi: Destinasjonsanalyse*. <https://www.nhoreiseliv.no/tall-og-fakta/reiselivets-verdi-destinasjon/#part5>
 - NRK. (19.01.2023). *Innfører turistskatt i Lofoten*. <https://www.nrk.no/nordland/innforer-turistskatt-i-lofoten-1.16263722>
 - Pedersen. B.E. (26.09.2019) *Amsterdam innfører europas høyeste turistskatt*. Dagsavisen. <https://www.dagsavisen.no/nyheter/verden/2019/09/26/amsterdam-innforer-europas-hoyeste-turistskatt/>
 - SSB. (28.02.2023). *12892: Overnattingar, etter innkvateringstype og gjestene sitt bustadland*. <https://www.ssb.no/statbank/table/12892/>
 - SSB. (28.02.2023). *08403: Hotell og liknande overnattingsverksemdar. Overnattingar, etter formål med hotellopphaldet*. <https://www.ssb.no/statbank/table/08403/>
 - SSB. (05.01.2023). *07091: Virksomheter, etter region, næring (SN2007), antall ansatte, statistikkvariabel og år*. <https://www.ssb.no/statbank/table/07091>
 - SSB. (24.02.2023). *07984: Alder- og næringsfordeling (17 grupper) blandt sysselsatte, etter kjønn*. <https://www.ssb.no/statbank/table/07984>
 - SSB. (20.12.22). *Satellittregnskap for turisme*. <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/nasjonalregnskap/statistikk/satellittregnskap-for-turisme>
 - SSB. (20.06.2019). *Flere utlendinger valgte Nord-Norge i vinter*. <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/flere-utlendinger-valgte-nord-norge-i-vinter>
 - SSB. (15.02.2023) *08507: Lufttransport. Passasjerer, etter lufthavn, trafikktype og innenlands-/utenlandsflygninger*. <https://www.ssb.no/statbank/table/08507>
 - TOI. (19.10.2020). *Utenlandsturister positive til å betale for god tilrettelegging*. <https://www.toi.no/forskningsomrader/regional-utvikling-og-reiseliv/utenlandsturister-positive-til-a-betale-for-god-tilrettelegging-article36542-221.html>
 - UNWTO. (16.12.2020). *Funding for a regenerative future - could tourism taxes be part of the answer?*. <https://www.unwto.org/covid-19-oneplanet-responsible-recovery-initiatives/funding-for-a-regenerative-future-could-tourism-taxes-be-part-of-the-answer>
 - Visit Norway. (2019). *Turistundersøkelse: Reiselivsåret 2019 - Nord-Norge* https://assets.simpleviewcms.com/simpleview/image/upload/v1/clients/norway/Regionsrapport_for_No

c654-4909-9370-ae84e0e66d03.pdf

- Worlddata (I.D.) (Hentet 15.03.2023). *Development of the tourism sector in the Netherlands from 1995 to 2020*. <https://www.worlddata.info/europe/netherlands/tourism.php>